

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійного вивчення дисципліни
і виконання розрахунково-графічної роботи

ЕКОНОМІКА І ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВА

(для студентів 3 курсу напряму підготовки 6.030601 - "Менеджмент")

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2015

Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни і виконання розрахунково-графічної роботи «Економіка і фінанси підприємства» (для студентів 3 курсу напряму підготовки 6.030601 - "Менеджмент") / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: В. В. Величко. – Харків : ХНУМГ, 2015. – 47 с.

Укладач: канд. екон. наук **В. В. Величко**

Рецензент: **Н. М. Матвєєва**, канд. екон. наук, доцент Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою економіки підприємств, бізнес-адміністрування і регіонального розвитку, протокол № 1 від 29.08.2014 р.

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	5
2. Перелік питань, що охоплюють зміст дисципліни	7
4. Самостійна робота	14
5. Питання, що виносяться на самостійне вивчення	15
6. Розрахунково-графічна робота.....	33
6. Рекомендована література	46

ВСТУП

Дисципліна „Економіка і фінанси підприємства” за освітньо-професійною програмою підготовки має статус нормативної.

Програма дисципліни ухвалена кафедрою економіки підприємств, бізнес-адміністрування і регіонального розвитку, менеджменту і маркетингу в міському господарстві, транспортних систем і логістики, туризму і готельного господарства, управління проектами в міському господарстві і будівництві.

Дисципліна «Економіка і фінанси підприємства» систематизовано викладає основні положення економіки і фінансів як науки, розглядає інструментарій, що реалізує ці положення на рівні підприємства. Основні знання, які набуває студент – це загальне розуміння організації функціонування підприємств, забезпечення їх ефективності та конкурентоспроможності.

На вивчення дисципліни „Економіка і фінанси підприємства” передбачено 216 годин (6 кредитів), у тому числі для денної форми навчання 131 година самостійної роботи, для заочної форми навчання 178 годин.

Самостійна робота студентів є важливою складовою навчального процесу, яка сприяє активізації засвоєння студентом знань та їх реалізації, а також формує вміння навчатися і займатися науковою роботою. Самостійна робота є основним засобом опанування навчального процесу студентами у вільний від занять час.

Завданням самостійної роботи студентів є засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань і наукових робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета.

Програмою дисципліни передбачено виконання розрахунково-графічної роботи. Розрахунково-графічна робота охоплює програмні теоретичні питання дисципліни та усі аспекти діяльності підприємства як суб'єкта господарювання. Метою розрахунково-графічної роботи є закріплення навичок роботи з економічною та фінансовою інформацією з курсу «Економіка і фінанси підприємств» з урахуванням специфіки фаху студентів. У роботі розглядаються питання організації у готелі бізнес-центру, визначаються економічні та фінансові показники діяльності, їх вплив на фінансовий стан готелю в цілому, аналізуються відносні показники та порівнюється ефективність діяльності готелю до та після впровадження бізнес-центру через показники ефективності діяльності підприємства.

У процесі виконання розрахунково-графічної роботи студент повинен виявити: наявність теоретичних знань з курсу “Економіка і фінанси підприємства”, вміння використовувати їх в економічних розрахунках, вміння користуватися нормативною документацією, знання діючого законодавства в сфері підприємництва.

Формою підсумкового контролю знань студентів є іспит.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: формування у студентів сучасного економічного мислення і системи спеціальних знань про базові поняття щодо господарсько-фінансової діяльності підприємства, змісту її окремих напрямів та їх взаємозв'язку, системи показників, що їх характеризують.

Завдання: теоретична та практична підготовка студентів з таких питань:

- підприємство як суб'єкт господарювання та основні напрями його господарсько-фінансової діяльності;
- методологічні та методичні засади планування діяльності підприємства;
- формування програми виробництва продукції (робіт, послуг) та її реалізації, визначення виробничої потужності підприємства;
- визначення складових ресурсного потенціалу підприємства та шляхи його ефективного використання;
- теоретичні засади формування й використання трудових ресурсів підприємства та системи їх матеріального стимулювання; методичні підходи до їх аналізу та планування;
- теоретичні засади формування та використання майнових ресурсів (активів) підприємства, методичні підходи до їх аналізу та планування;
- теоретичні засади формування фінансових ресурсів (капіталу) підприємства, методичні підходи до їх аналізу та планування;
- механізм формування економічних результатів господарсько-фінансової діяльності підприємства;
- оцінка ефективності господарської діяльності та пошук шляхів її підвищення;
- сутність фінансового стану підприємства, його складові та методи оцінки;
- конкурентоспроможність підприємства та методи її оцінки;
- механізм розвитку підприємства, запобігання кризових явищ та банкрутства; забезпечення економічної безпеки підприємства.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- економічні основи функціонування підприємства в системі ринкових відносин, основні напрями та види його діяльності; види підприємств, що функціонують в Україні;
- систему аналізу та планування обсягів, результатів діяльності ресурсного потенціалу підприємства;
- зовнішнє середовище та його вплив на діяльність підприємства;
- ресурсний потенціал підприємства та його складові елементи;
- основні результативні показники діяльності підприємства, порядок їх формування та використання;
- капітал підприємства, його структуру, взаємозв'язок з ресурсами, економічні основи формування та використання;

- ефективність, конкурентоспроможність підприємства та його продукції (робіт, послуг);
- сучасні теорії та моделі розвитку підприємства, механізм трансформації (реструктуризації) підприємств у процесі розвитку;
- економічну безпеку підприємства та його антикризову діяльність.

вміти:

- володіти методами стратегічного, тактичного та оперативного планування; планування обсягів діяльності, необхідних ресурсів, зовнішніх і внутрішніх обмежень та ризиків, напрямів розвитку та реструктуризації;
- вміти обґрунтовувати обсяги виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг) підприємства, його виробничу потужність, потреби підприємства у матеріальних ресурсах, ;
- вміти обґрунтовувати товарну та цінову політику підприємства;
- аналізувати та планувати доходи, поточні витрати і фінансові результати від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства;
- обґрунтовувати ефективність інвестиційних та інвестиційних проектів;
- оцінювати фінансово-майновий стан підприємства, його конкурентоспроможність, загрози банкрутства.

мати компетентності:

- здатність стратегічного, тактичного та оперативного планування, планування обсягів діяльності, необхідних ресурсів, зовнішніх та внутрішніх обмежень та ризиків;
- здатність обґрунтування обсягів виробництва та реалізації продукції підприємства, його виробничої потужності, потреби підприємства у матеріальних ресурсах;
- здатність до аналізу та планування ресурсів, які необхідні підприємству, розробки політики формування та використання трудових, майнових та фінансових ресурсів;
- здатність аналізу та планування доходів, поточних витрат та фінансових результатів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства;
- здатність обґрунтування ефективності інвестиційних та інноваційних проектів;
- здатність оцінки фінансово-майнового стану підприємства, його конкурентоспроможності, загрози банкрутства.

2. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ОХОПЛЮЮТЬ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Економічні засади функціонування підприємства в системі ринкових відносин та економічні основи його виробничої діяльності

Розділ 1 Економічні засади функціонування підприємства в системі ринкових відносин

Тема 1.1 Підприємство в соціально орієнтованій ринковій економіці

Підприємство як суб'єкт господарювання, його місце в системі ринкових відносин. Підприємство як суб'єкт та об'єкт ринкових відносин. Організаційно-економічні умови функціонування підприємства. Поняття економічного суверенітету, самоокупності та самофінансування.

Зовнішнє середовище функціонування підприємства. Ринок та його інфраструктура: торговельно-посередницька, виробнича, фінансово-кредитна, інформаційно-інноваційна, соціальна та інші. Державний регуляторний механізм діяльності підприємства. Пряме державне регулювання діяльності підприємства, економічні важелі регулювання.

Види підприємства та їх класифікація. Економічні особливості різних видів підприємств. Об'єднання підприємств.

Напрями та види діяльності підприємства, права в питаннях планування та розвитку, залучення та використання ресурсів, розпорядження прибутком.

Тема 1.2 Планування діяльності підприємства

Зміст та основні принципи планування діяльності підприємства. Поняття та види планів, систематизація планів підприємства.

Технологія планування діяльності підприємства. Цільові характеристики діяльності підприємства, їх класифікація, вимоги до формування. Залежність цілей господарювання від стадій життєвого циклу підприємства. Дерево цілей та його побудова.

Стратегічне планування діяльності підприємства. Види стратегій діяльності. Вибір та розробка стратегії. Діагностика реалізації обраної стратегії.

Тактичне та оперативне планування. Система планів економічного та соціального розвитку підприємства.

Методи планування окремих показників господарсько-фінансової діяльності. Оцінка якості планів підприємства

Розділ 2 Економічні основи виробничої діяльності підприємства

Тема 1.3 Економічна характеристика продукції підприємства.

Загальна характеристика, систематизація та методи вимірювання продукції (робіт, послуг), що виробляє та реалізує підприємство. Поняття "номенклатура та асортимент продукції, що виробляється", "товарна", "валова", "чиста", "реалізована продукція", "валовий оборот підприємства".

Товарна політика підприємства і механізм здійснення. Життєвий цикл

товару та його значення для розробки товарної політики підприємства. Формування асортименту товарів (робіт, послуг) та управління ним. Розробка товарної марки та здійснення її правової охорони.

Тема 1.4 Виробнича програма підприємства

Зміст, завдання та місце виробничої програми в системі господарських планів підприємства.

Інформаційне забезпечення обґрунтування виробничої програми підприємства. Методичні інструменти аналізу виконання виробничої програми. Маркетинговий аналіз як передумова формування програми випуску продукції (робіт, послуг).

Фактори, що визначають обсяги виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг). Визначення необхідного й можливого обсягів виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг). Умови та критерії оптимізації обсягів випуску продукції (робіт, послуг) у конкурентному середовищі.

Ресурсне забезпечення виробничої програми підприємства. Визначення потреби підприємства у матеріальних ресурсах. Обґрунтування оптимальної партії постачання матеріальних ресурсів.

Аналіз та планування обсягів реалізації продукції (робіт, послуг).

Оперативне виробниче планування обсягів, ритмічності виробництва та сезонності реалізації продукції (робіт, послуг).

Резерви зростання обсягів виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг).

Тема 1.5 Виробнича потужність підприємства

Поняття виробничої потужності підприємства, його структурних підрозділів, окремих ланок, основного виду обладнання. Інформаційна база та послідовність розрахунку виробничої потужності підприємства.

Фонд часу роботи обладнання та методика його визначення.

Системи і методи визначення потужності підприємства. Специфіка розрахунку виробничої потужності у різних галузях економіки.

Динамічні показники виробничої потужності. Баланс виробничої потужності підприємства. Взаємозв'язок виробничої потужності та пропускну здатності підприємства.

Фактори впливу ефективності використання виробничої потужності. Резерви зростання виробничої потужності підприємства.

Змістовий модуль 2. Ресурсне забезпечення діяльності підприємства.

Розділ 3 Ресурсне забезпечення діяльності підприємства

Тема 2.1 Ресурсний потенціал підприємства

Поняття та види економічних ресурсів.

Поняття потенціалу і ресурсного потенціалу підприємства. Складові ресурсного потенціалу та їх взаємозв'язок.

Взаємозв'язок окремих елементів ресурсного потенціалу підприємства. Критерії оптимізації структури ресурсного потенціалу.

Чинники, що обумовлюють рівень використання ресурсного потенціалу. Основні напрями підвищення ефективності ресурсного потенціалу підприємства.

Тема 2.2 Трудові ресурси підприємства

Трудові ресурси підприємства та характеристика їх видів. Принципи і завдання формування трудових ресурсів в умовах ринкової економіки. Фактори, що впливають на формування трудових ресурсів.

Продуктивність праці робітників: поняття та методи оцінки. Фактори, що впливають на продуктивність праці та їх класифікація. Основні напрями підвищення продуктивності праці та ефективності трудових ресурсів підприємства. Методи нормування витрат праці на підприємстві.

Форми мотивації праці робітників. Системи оплати праці та їх характеристика.

Тарифна система, її зміст, призначення та використання на підприємстві. Мінімальна заробітна плата і фактори, що її визначають. Державне регулювання мінімальної заробітної плати і її вплив на рівень ставок та окладів окремих робітників. Тарифна система, її зміст та умови використання. Сутність контрактної форми оплати праці.

Форми додаткової заробітної плати, особливості їх застосування на підприємствах з різними формами власності. Форми та системи преміювання на підприємстві. Соціальні виплати та пільги як стимулюючий фактор продуктивності.

Методичні інструменти аналізу чисельності та фонду оплати праці підприємства.

Зміст плану з праці та порядок його розробки. Обґрунтування потреби підприємства у трудових ресурсах. Штатний розклад, його призначення та порядок складання. Методи планування фонду оплати праці.

Шляхи раціоналізації витрат у складі фонду оплати праці підприємства.

Тема 2.3 Майнові ресурси (активи) підприємства

Сутність активів підприємства та їх місце в системі ресурсного забезпечення діяльності підприємства. Класифікація активів підприємства. Характеристики підприємства, що визначають особливості формування його активів.

Поняття, склад та класифікація необоротних активів підприємства. Особливості необоротних активів підприємства як складової його ресурсів.

Сутність, класифікація та особливості відтворення основних засобів підприємства. Амортизація як інструмент відтворення основних засобів та джерело формування фінансових ресурсів: поняття, методи нарахування. Методичні інструменти оцінки стану, руху та ефективності використання основних засобів підприємства.

Нематеріальні активи підприємства: сутність, класифікація, призначення, особливості формування та відтворення.

Довгострокові фінансові інвестиції підприємства: поняття, класифікація, методи оцінки.

Оборотні активи підприємства: економічна сутність та класифікація. Відмітні характеристики оборотних активів як складової ресурсів підприємства. Поняття та особливості обігу оборотних активів підприємства. Сутність та методика оцінки виробничого, операційного і фінансового циклів підприємства.

Запаси як складова ресурсного забезпечення підприємства: сутність, класифікація, види вартості та методи оцінювання вибуття.

Дебіторська заборгованість підприємства як складова економічних ресурсів підприємства: сутність, склад, види вартості, призначення та класифікація.

Сутність і класифікація грошових активів підприємства та їх еквівалентів. Відмітні особливості грошових активів як складової майнових ресурсів підприємства. Особливості обігу грошових активів підприємства та інструменти його забезпечення.

Методичні інструменти аналізу активів підприємства.

Обґрунтування планового обсягу активів підприємства: завдання, етапи та методи.

Резерви прискорення оборотності активів підприємства.

Тема 2.4 Фінансові ресурси (капітал підприємства)

Фінансові ресурси підприємства: сутність, склад, класифікація та джерела формування. Місце фінансових ресурсів у складі ресурсів підприємства. Відмітні характеристики підприємства, що визначають особливості формування його фінансових ресурсів. Обіг фінансових ресурсів підприємства в процесі формування його капіталу.

Капітал як складова ресурсів підприємства: характеристика сутності з різних позицій різних підходів та принципи його формування. Класифікація капіталу підприємства.

Власний капітал підприємства: сутність, склад, класифікація, функції, відмітні особливості. Особливості формування залежно від основних характеристик підприємства.

Позиковий капітал підприємства: сутність, склад, класифікація, функції, відмітні особливості. Особливості формування залежно від основних характеристик підприємства.

Кредитування як механізм формування позикового капіталу підприємства: поняття, принципи, завдання. Особливості, форми та інструменти банківського і небанківського кредитування підприємства.

Поняття структури та вартості капіталу підприємства. Методичні підходи до оцінки ефекту фінансового важеля та середньозваженої вартості капіталу.

Аналіз капіталу підприємства: поняття, завдання, етапи та основні методи.

Планування обсягу і структури капіталу підприємства: сутність, етапи та методи.

Резерви зростання капіталу підприємства.

Змістовий модуль 3. Економічні результати господарсько-фінансової діяльності підприємства, інтегральна оцінка його стану та забезпечення економічної безпеки.

Розділ 4 Економічні результати господарсько-фінансової діяльності підприємства

Тема 3.1 Поточні витрати підприємства та собівартість продукції.

Сутність поняття витрати, поточні витрати та капітальні витрати підприємства, виробнича собівартість продукції, робіт, послуг. Взаємозв'язок та взаємообумовленість ресурсів і поточних витрат підприємства.

Класифікація поточних витрат. Особливості складу поточних витрат в окремих галузях економіки.

Показники собівартості продукції (робіт, послуг) та порядок їх обчислення. Поняття калькулювання продукції (робіт, послуг) підприємства. Вибір калькуляційних одиниць. Калькулювання повних витрат на виробництво продукції (робіт, послуг). Методи калькулювання собівартості.

Управління поточними витратами за системою "директ-костинг", сфера застосування, можливості використання, порядок обчислення витрат при одно- та багатоступеневому розподілі маржинального доходу. Особливості калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) на підприємствах окремих галузей.

Методичні інструменти аналізу поточних витрат підприємства. Зміст і механізм дій виробничого левереджу. Фактори, що впливають на формування поточних витрат підприємства.

Шляхи раціоналізації складу витрат підприємства.

Методи планування поточних витрат підприємства. Кошторис витрат виробництва: поняття, склад та методика складання.

Резерви раціоналізації поточних витрат підприємства.

Тема 3.2 Доходи та цінова політика підприємства

Доходи підприємства в системі економічних показників його діяльності. Класифікація доходів підприємства.

Сутність, механізм формування доходів від операційної діяльності підприємства. Особливості формування доходів від операційної діяльності в окремих галузях господарювання. Фактори, що впливають на доходи від операційної діяльності.

Цінова політика підприємства як фактор формування його доходів від реалізації продукції (робіт, послуг): сутність та етапи розроблення.

Характеристика ціноутворюючих факторів. Методи ціноутворення. Напрями забезпечення ефективності цінової політики.

Методичні інструменти планування та аналізу доходів підприємства.

Планування доходів підприємства: поняття, завдання і послідовність. Етапи планування доходів підприємства. Методи планування доходів підприємства: особливості та умови їх застосування.

Поняття та класифікація резервів зростання доходів підприємства.

Тема 3.3 Фінансові результати діяльності підприємства

Поняття та види фінансових результатів діяльності підприємства. Місце прибутку в системі економічних показників діяльності підприємства. Сутність, функції та значення прибутку, джерела його утворення. Механізм формування чистого прибутку підприємства у взаємозв'язку з основними видами його діяльності.

Показники рентабельності підприємства та фактори, що їх визначають.

Методичні інструменти обґрунтування та аналізу прибутку підприємства.

Резерви зростання прибутку підприємства: поняття, класифікація, методика оцінки.

Використання чистого прибутку підприємства.

Розділ 5 Інтегральна оцінка стану підприємства

Тема 3.4 Ефективність діяльності та методичні засади її оцінки

Поняття ефекту як результату діяльності підприємства, аналітичного показника і критерію оцінки діяльності підприємства. Види ефекту. Ефективність діяльності підприємства: сутність, основні характеристики.. Методичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. Поняття та систематизація показників ефективності діяльності підприємства.

Особливості оцінки ефективності основних видів діяльності підприємства: операційної, інвестиційної та фінансової. Оцінка ефективності інвестиційних та інноваційних проектів підприємства.

Методи інтегральної оцінки ефективності діяльності підприємства.

Напрями підвищення ефективності діяльності підприємства.

Тема 3.5 Фінансово-майновий стан підприємства та методи його оцінки

Поняття фінансово-майнового стану підприємства, мета і завдання його дослідження. Основні елементи, що визначають фінансово-майновий стан підприємства.

Поняття та методи оцінки фінансово-майнового стану підприємства. Горизонтальний (трендовий) аналіз. Вертикальний (структурний) аналіз. Порівняльний (просторовий) аналіз. Аналіз фінансових коефіцієнтів (R-аналіз). Факторний аналіз. Експрес-метод діагностики фінансово-майнового стану.

Сутність понять ліквідності та платоспроможності підприємства. Показники оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства. Сутність поняття фінансової стійкості підприємства. Класифікація фінансової стійкості підприємства. Показники оцінки фінансової стійкості підприємства. Сутність рентабельності діяльності підприємства. Показники оцінки ділової активності підприємства. Комплексне оцінювання фінансово-майнового стану підприємства.

Інтегральна оцінка фінансово-майнового стану підприємства. Вимоги до інтегральної оцінки фінансово-майнового стану підприємства. Послідовність етапів здійснення інтегральної оцінки фінансово-майнового стану підприємства.

Тема 3.6 Сучасні теорії та моделі розвитку підприємства. Трансформація (реструктуризація) підприємств у процесі розвитку

Поняття «розвиток»; його роль, місце і значення в господарській діяльності. Видова класифікація процесів розвитку. Еволюційна та революційна концепція розвитку підприємства. основні форми розвитку підприємства.

Концепції розвитку підприємств. Сучасні моделі розвитку підприємств. Методичний інструментарій аналізу процесів розвитку на підприємстві. Особливості управління підприємством за кожною моделлю розвитку.

Сутнісна характеристика та організаційні форми трансформації підприємств (організацій) та об'єднань.

Розробка і реалізація програми (бізнес-проекту) трансформації підприємств. Методичні підходи до визначення ефективності трансформації трансформації господарюючих суб'єктів. Вітчизняний і зарубіжний досвід трансформації та реструктуризації підприємств.

Тема 3.7 Економічна безпека підприємства та його антикризова діяльність

Сутність і фази розгортання кризи. Фактори, що обумовлюють виникнення кризи. Банкрутство підприємства як результат розвитку кризових явищ в його діяльності. Фінансово-економічні передумови та наслідки виникнення ситуації банкрутства. Види банкрутства підприємства. Методичні підходи до визначення ймовірності кризи на підприємстві. Інститут банкрутства: сутність, цілі та завдання. Процедура розгляду та прийняття рішення у справі про банкрутство підприємства.

Загальна характеристика процесу ліквідації збанкрутілого суб'єкта господарювання. Оцінювання та продаж майна підприємства-банкрута. Черговість задоволення вимог кредиторів у процесі ліквідаційної процедури.

Цілі та форми санації. Відмітні особливості досудової та судової санації (фінансового оздоровлення). Зміст плану санації. Класифікація санаційних заходів.

Генезіс формування та сучасне розуміння економічної безпеки підприємств, її місце і роль в системі управління підприємством. Система показників економічної безпеки підприємства. Оцінювання рівня економічної безпеки підприємства.

Методи моніторингу економічної безпеки підприємства. Механізми забезпечення економічної безпеки підприємства.

3. САМОСТІЙНА РОБОТА

N з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
Модуль 1. Економіка і фінанси підприємства			
	Змістовий модуль 1. <i>Економічні засади функціонування підприємства в системі ринкових відносин та економічні основи його виробничої діяльності</i>	18	16
1.1	Підприємство в соціально орієнтованій ринковій економіці	2	4
1.2	Планування діяльності підприємства	4	2
1.3	Економічна характеристика продукції підприємства.	4	2
1.4	Виробнича програма підприємства	4	4
1.5	Виробнича потужність підприємства	4	4
	Змістовий модуль 2. <i>Ресурсне забезпечення діяльності підприємства</i>	16	34
2.1	Ресурсний потенціал підприємства	4	4
2.2	Трудові ресурси підприємства	4	10
2.3	Майнові ресурси (активи) підприємства	4	10
2.4	Фінансові ресурси (капітал підприємства)	4	10
	Змістовий модуль 3. <i>Економічні результати господарсько-фінансової діяльності підприємства, інтегральна оцінка його стану та забезпечення економічної безпеки</i>	79	128
3.1	Поточні витрати підприємства та собівартість продукції.	8	17
3.2	Доходи та цінова політика підприємства	8	17
3.3	Фінансові результати діяльності підприємства	10	15
3.4	Ефективність діяльності та методичні засади її оцінки	10	15
3.5	Фінансово-майновий стан підприємства та методи його оцінки	16	30
3.6	Сучасні теорії та моделі розвитку підприємства. Трансформація (реструктуризація) підприємств у процесі розвитку	12	17
3.7	Економічна безпека підприємства та його антикризова діяльність	15	17
	РГР	18	18
	Разом	131	196

4. ПИТАННЯ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА САМОСТІЙНЕ ВИВЧЕННЯ

Змістовий модуль 1. Економічні засади функціонування підприємства в системі ринкових відносин та економічні основи його виробничої діяльності

Розділ 1 Економічні засади функціонування підприємства в системі ринкових відносин

Тема 1.1 Підприємство в соціально орієнтованій ринковій економіці

1. Організаційно-економічні умови функціонування підприємства.
2. Поняття економічного суверенітету, самоокупності та самофінансування.
3. Державний регуляторний механізм діяльності підприємства.
4. Пряме державне регулювання діяльності підприємства, економічні важелі регулювання.

Питання до самоконтролю:

1. Методологічні основи обґрунтування множинності цілей діяльності підприємства.
2. Які в умовах ринкової економіки існують правові основи діяльності підприємства?
3. Які ознаки є характерними для підприємства і як їх класифікують?
4. Актуальні проблеми обґрунтування виробничої і загальної структури підприємств різних форм власності.
5. Надати характеристики ринкового середовища діяльності вітчизняних підприємств.
6. Що є спільного і відмінного у визначенні сутності підприємництва й бізнесу?
7. Чим відрізняються принципи підприємництва від функцій підприємницької діяльності?
8. Які основні переваги партнерства порівняно з одноосібним володінням?
9. У чому полягають переваги та недоліки корпоративної форми організації підприємництва?

Тема 1.2 Планування діяльності підприємства

1. Цільові характеристики діяльності підприємства, їх класифікація, вимоги до формування.
2. Залежність цілей господарювання від стадій життєвого циклу підприємства.
3. Дерево цілей та його побудова.
4. Діагностика реалізації обраної стратегії.
5. Оцінка якості планів підприємства

Питання до самоконтролю:

1. Методологія та технологія планування діяльності підприємства.
2. Система планів діяльності підприємства в сучасних умовах господарювання.
3. Характеристика особливостей та взаємозв'язку методів планування на підприємстві.
4. Взаємодія стратегічного та тактичного планування на підприємстві.
5. Системи календарно-оперативного планування діяльності підприємства.
6. В чому полягає об'єктивна необхідність управління підприємствами?

Розділ 2 Економічні основи виробничої діяльності підприємства

Тема 1.3 Економічна характеристика продукції підприємства.

1. Поняття "номенклатура та асортимент продукції, що виробляється", "товарна", "валова", "чиста", "реалізована продукція", "валовий оборот підприємства".
2. Товарна політика підприємства і механізм здійснення.
3. Життєвий цикл товару та його значення для розробки товарної політики підприємства.
4. Розробка товарної марки та здійснення її правової охорони.

Питання до самоконтролю:

1. В чому відмінності номенклатури та асортименту?
2. Методика розрахунку показників "товарна", "валова", "чиста", "реалізована продукція".
3. Основні характеристики валового обороту підприємства.
4. Опишіть характеристики механізму здійснення товарної політики підприємства.
5. Правові основи розробки та реєстрації товарної марки.

Тема 1.4 Виробнича програма підприємства

1. Інформаційне забезпечення обґрунтування виробничої програми підприємства.
2. Методичні інструменти аналізу виконання виробничої програми.
3. Маркетинговий аналіз як передумова формування програми випуску продукції (робіт, послуг).
4. Визначення необхідного й можливого обсягів виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг).
5. Обґрунтування оптимальної партії постачання матеріальних ресурсів.

Питання до самоконтролю:

1. Розкрийте зміст, завдання та місце виробничої програми в системі господарських планів підприємства.

2. Опишіть фактори, що визначають обсяги виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг).
3. Охарактеризуйте умови та критерії оптимізації обсягів випуску продукції (робіт, послуг) у конкурентному середовищі.
4. Визначте критерії ресурсного забезпечення виробничої програми підприємства та визначення потреби підприємства у матеріальних ресурсах.

Тема 1.5 Виробнича потужність підприємства

1. Інформаційна база та послідовність розрахунку виробничої потужності підприємства.
2. Фонд часу роботи обладнання та методика його визначення.
3. Специфіка розрахунку виробничої потужності у різних галузях економіки.
4. Баланс виробничої потужності підприємства.
5. Взаємозв'язок виробничої потужності та пропускної спроможності підприємства.
6. Резерви зростання виробничої потужності підприємства.

Питання до самоконтролю:

1. Дайте визначення виробничої потужності підприємства, його структурних підрозділів, окремих ланок, основного виду обладнання.
2. Опишіть системи і методи визначення потужності підприємства.
3. Охарактеризуйте динамічні показники виробничої потужності.
4. Визначте фактори впливу ефективності використання виробничої потужності.

Змістовий модуль 2. Ресурсне забезпечення діяльності підприємства.

Розділ 3 Ресурсне забезпечення діяльності підприємства

Тема 2.1 Ресурсний потенціал підприємства

1. Поняття потенціалу і ресурсного потенціалу підприємства.
2. Взаємозв'язок окремих елементів ресурсного потенціалу підприємства.
3. Критерії оптимізації структури ресурсного потенціалу.

Питання до самоконтролю:

1. Охарактеризуйте види економічних ресурсів.
2. Опишіть складові ресурсного потенціалу та їх взаємозв'язок.
3. Визначте чинники, що обумовлюють рівень використання ресурсного потенціалу.
4. Розкрийте основні напрями підвищення ефективності ресурсного потенціалу підприємства.

Тема 2.2 Трудові ресурси підприємства

1. Фактори, що впливають на формування трудових ресурсів.
2. Основні напрями підвищення продуктивності праці та ефективності трудових ресурсів підприємства.
3. Тарифна система, її зміст, призначення та використання на підприємстві.
4. Державне регулювання мінімальної заробітної плати і її вплив на рівень ставок та окладів окремих робітників.
5. Соціальні виплати та пільги як стимулюючий фактор продуктивності.
6. Штатний розклад, його призначення та порядок складання.
7. Шляхи раціоналізації витрат у складі фонду оплати праці підприємства.

Питання до самоконтролю:

1. Системний аналіз якісного складу персоналу підприємства.
2. Які основні проблеми визначення необхідної кількості управлінського персоналу є у підприємств?
3. Формування системи управління персоналом підприємства.
4. Сучасні форми та ефективність підготовки й підвищення кваліфікації управлінського персоналу.
5. Теорія і практика оцінки різних категорій персоналу.
6. Проблеми регулювання трудових відносин різних категорій персоналу підприємства.
7. Порівняльна характеристика моделей мотивації трудової діяльності.
8. Практика державного та договірної регулювання рівнів заробітної плати окремих категорій

Тема 2.3 Майнові ресурси (активи) підприємства

1. Характеристики підприємства, що визначають особливості формування його активів.
2. Особливості необоротних активів підприємства як складової його ресурсів.
3. Методичні інструменти оцінки стану, руху та ефективності використання основних засобів підприємства.
4. Довгострокові фінансові інвестиції підприємства: поняття, класифікація, методи оцінки.
5. Поняття та особливості обігу оборотних активів підприємства.
6. Запаси як складова ресурсного забезпечення підприємства: сутність, класифікація, види вартості та методи оцінювання вибуття.
7. Дебіторська заборгованість підприємства як складова економічних ресурсів підприємства: сутність, склад, види вартості, призначення та класифікація.
8. Особливості обігу грошових активів підприємства та інструменти його забезпечення.
9. Обґрунтування планового обсягу активів підприємства: завдання, етапи та методи.

Питання до самоконтролю:

1. Фізичне спрацювання й техніко-економічне старіння основних засобів.
2. Сучасні методи амортизації основних засобів.
3. Економічне та соціальне обґрунтування форм простого та розширеного відтворення основних засобів підприємства.
4. Загальна система показників для оцінки ефективності процесів відтворення й використання основних засобів.
5. Сучасні проблеми оновлення та використання окремих груп основних засобів на підприємствах різних галузей народного господарства України.
6. Характеристика та особливості використання окремих об'єктів промислової власності.
7. Змістовна характеристика об'єктів інтелектуальної власності, що охороняються авторськими та суміжними правами.
8. Сутність та ефективність використання "ноу-хау" в діяльності підприємства.
9. Змістовна характеристика нематеріальних активів підприємства.
10. Патентно-ліцензійна діяльність підприємств та організацій за ринкових умов господарювання.
11. Основні проблеми оцінки вартості нематеріальних активів підприємства.
12. Характеристика елементного складу оборотних коштів підприємства.
13. Основні методи нормування оборотних коштів підприємства
14. Визначення нормативів оборотних коштів для окремих структурних елементів
15. Основні показники для оцінки ефективності використання оборотних коштів.
16. Способи підвищення ефективності використання оборотних коштів на підприємствах

Тема 2.4 Фінансові ресурси (капітал підприємства)

1. Місце фінансових ресурсів у складі ресурсів підприємства.
2. Обіг фінансових ресурсів підприємства в процесі формування його капіталу.
3. Власний капітал підприємства: сутність, склад, класифікація, функції, відмітні особливості.
4. Особливості формування залежно від основних характеристик підприємства.
5. Особливості, форми та інструменти банківського і небанківського кредитування підприємства.
6. Методичні підходи до оцінки ефекту фінансового важеля та середньозваженої вартості капіталу.
7. Резерви зростання капіталу підприємства.

Питання до самоконтролю:

1. Охарактеризуйте відмітні характеристики підприємства, що визначають особливості формування його фінансових ресурсів.
2. Розкрийте сутність поняття капітал як складової ресурсів підприємства.
3. Опишіть позиковий капітал підприємства: сутність, склад, класифікація, функції, відмітні особливості.
4. Визначте кредитування як механізм формування позикового капіталу підприємства: поняття, принципи, завдання.

Змістовий модуль 3. Економічні результати господарсько-фінансової діяльності підприємства, інтегральна оцінка його стану та забезпечення економічної безпеки.

Розділ 4 Економічні результати господарсько-фінансової діяльності підприємства

Тема 3.1 Поточні витрати підприємства та собівартість продукції

1. Взаємозв'язок та взаємообумовленість ресурсів і поточних витрат підприємства.
2. Особливості складу поточних витрат в окремих галузях економіки.
3. Поняття калькулювання продукції (робіт, послуг) підприємства.
4. Вибір калькуляційних одиниць.
5. Калькулювання повних витрат на виробництво продукції (робіт, послуг).
6. Управління поточними витратами за системою "директ-костинг", сфера застосування, можливості використання, порядок обчислення витрат при одно- та багатоступеневому розподілі маржинального доходу.
7. Особливості калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) на підприємствах окремих галузей.

Питання до самоконтролю:

1. Визначте сутність поняття витрати, поточні витрати та капітальні витрати підприємства, виробнича собівартість продукції, робіт, послуг.
2. Надайте класифікацію поточних витрат.
3. Опишіть показники собівартості продукції (робіт, послуг) та порядок їх обчислення
4. Охарактеризуйте методи калькулювання собівартості.
5. Опишіть пофакторне обчислення собівартості продукції, сфери його застосування в ринкових умовах.
6. Визначте склад калькуляційних статей витрат та напрямки вдосконалення їх при обчисленні собівартості продукції.
7. Основні напрямки вдосконалення розподілу непрямих витрат в процесі калькулювання.
8. Прогнозування собівартості нових видів продукції.

Тема 3.2 Доходи та цінова політика підприємства

1. Сутність, механізм формування доходів від операційної діяльності підприємства.
2. Особливості формування доходів від операційної діяльності в окремих галузях господарювання.
3. Характеристика ціноутворюючих факторів.
4. Напрями забезпечення ефективності цінової політики.
5. Методи планування доходів підприємства: особливості та умови їх застосування.
6. Поняття та класифікація резервів зростання доходів підприємства.

Питання до самоконтролю:

1. Ціна продукції і її роль в управлінні виробництвом в ринкових умовах господарювання.
2. Охарактеризуйте застосування різних видів цін на продукцію в сучасній системі господарювання.
3. Опишіть методи ціноутворення в ринковій економіці.
4. Визначте доходи підприємства в системі економічних показників його діяльності.
5. Розкрийте класифікацію доходів підприємства.
6. Опишіть фактори, що впливають на доходи від операційної діяльності.

Тема 3.3 Фінансові результати діяльності підприємства

1. Місце прибутку в системі економічних показників діяльності підприємства.
2. Механізм формування чистого прибутку підприємства у взаємозв'язку з основними видами його діяльності.
3. Показники рентабельності підприємства та фактори, що їх визначають.
4. Резерви зростання прибутку підприємства: поняття, класифікація, методика оцінки.

Питання до самоконтролю:

1. Проблеми формування, визначення і застосування узагальнюючих показників ефективності діяльності підприємств.
2. Основні чинники зростання ефективності виробництва на підприємстві.
3. Організаційно-економічний механізм дії внутрішніх чинників зростання ефективності виробництва
4. Напрямки підвищення ефективності господарювання на підприємствах.
5. Основні форми втручання держави в розвиток ринкових відносин між суб'єктами господарювання.

Розділ 5 Інтегральна оцінка стану підприємства

Тема 3.4 Ефективність діяльності та методичні засади її оцінки

1. Ефективність діяльності підприємства: сутність, основні характеристики..
2. Методичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства.
3. Особливості оцінки ефективності основних видів діяльності підприємства: операційної, інвестиційної та фінансової.
4. Оцінка ефективності інвестиційних та інноваційних проектів підприємства.
5. Напрями підвищення ефективності діяльності підприємства.

Питання до самоконтролю:

1. Розкрийте поняття ефекту як результату діяльності підприємства, аналітичного показника і критерію оцінки діяльності підприємства.
2. Охарактеризуйте види ефекту.
3. Опишіть сутність та надайте систематизацію показників ефективності діяльності підприємства.
4. Охарактеризуйте методи інтегральної оцінки ефективності діяльності підприємства.

Тема 3.5 Фінансово-майновий стан підприємства та методи його оцінки

1. Основні елементи, що визначають фінансово-майновий стан підприємства.
2. Аналіз фінансових коефіцієнтів (R-аналіз).
3. Експрес-метод діагностики фінансово-майнового стану.
4. Класифікація фінансової стійкості підприємства.
5. Сутність рентабельності діяльності підприємства.
6. Інтегральна оцінка фінансово-майнового стану підприємства.
7. Вимоги до інтегральної оцінки фінансово-майнового стану підприємства
8. Послідовність етапів здійснення інтегральної оцінки фінансово-майнового стану підприємства.

Питання до самоконтролю:

1. Поняття фінансово-майнового стану підприємства, мета і завдання його дослідження.
2. Поняття та методи оцінки фінансово-майнового стану підприємства.
3. Опишіть горизонтальний (трендовий) аналіз, вертикальний (структурний) аналіз, порівняльний (просторовий) аналіз.
4. Розкрийте сутність понять ліквідності та платоспроможності підприємства, сутність поняття фінансової стійкості підприємства.
5. Опишіть показники оцінки ділової активності підприємства.
6. Охарактеризуйте комплексне оцінювання фінансово-майнового стану підприємства.

Тема 3.6 Сучасні теорії та моделі розвитку підприємства. Трансформація (реструктуризація) підприємств у процесі розвитку

1. Еволюційна та революційна концепція розвитку підприємства. основні форми розвитку підприємства.
2. Сучасні моделі розвитку підприємств.
3. Методичний інструментарій аналізу процесів розвитку на підприємстві.
4. Особливості управління підприємством за кожною моделлю розвитку.
5. Методичні підходи до визначення ефективності трансформації трансформації господарюючих суб'єктів.
6. Вітчизняний і зарубіжний досвід трансформації та реструктуризації підприємств.

Питання до самоконтролю:

1. Форми і види реструктуризації в окремих галузях народного господарства.
2. Аналітична оцінка техніко-економічної та фінансової ситуації в процесі обґрунтування форм, видів і міри реструктуризації підприємства.
3. Практика здійснення та ефективності реструктуризації підприємств і структурної перебудови.
4. Класична модель процесу фінансового оздоровлення підприємств.
5. Програми та проекти санації суб'єктів господарювання.
6. Економічна ефективність здійснення санаційних програм розвитку підприємства.

Тема 3.7 Економічна безпека підприємства та його антикризова діяльність

1. Банкрутство підприємства як результат розвитку кризових явищ в його діяльності.
2. Фінансово-економічні передумови та наслідки виникнення ситуації банкрутства
3. Процедура розгляду та прийняття рішення у справі про банкрутство підприємства.
4. Оцінювання та продаж майна підприємства-банкрута.
5. Відмітні особливості досудової та судової санації (фінансового оздоровлення).
6. Система показників економічної безпеки підприємства.
7. Оцінювання рівня економічної безпеки підприємства.

Питання до самоконтролю:

1. Аналіз чинників банкрутства суб'єктів господарювання.
2. Основні етапи порушення справи про банкрутство підприємства.
3. Світова практика методів визначення можливості банкрутства підприємства.
4. Організаційні аспекти процесу порушення справи про банкрутство окремих суб'єктів господарювання.

5. Функціональні елементи економічної безпеки суб'єктів господарювання.
6. Типова схема процесу досягнення необхідного рівня економічної безпеки підприємства.
7. Характеристика процесу організації фінансової безпеки підприємства.
8. Організаційно-економічне обґрунтування необхідності включення силової складової в сукупності елементів економічної безпеки підприємства.
9. Доцільність функціонування, завдання і функції служби безпеки підприємства.

5. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

Тест 1. Підприємство характеризується такими ознаками:

- а) масштабом виробництва, стабільністю показників роботи, економічною єдністю;
- б) виробничо-технічною, організаційно-соціальною єдністю та фінансово-економічною самостійністю;
- в) ритмічністю випуску продукції;
- г) економічною єдністю, характером технологічного процесу, спільністю території;
- д) правами юридичної особи, організаційною єдністю, масштабом виробництва.

Тест 2. На виробничу структуру підприємства не впливають:

- а) масштаб виробництва;
- б) складність конструкції виробу;
- в) рівень фахової підготовки працівників;
- г) характер технологічного процесу.

Тест 3. За суб'єктивним складом, а також з урахуванням продуктово-ресурсного наповнення укрупнений ринок охоплює:

- а) ринки знарядь праці, сировини, матеріалів, енергії, житла;
- б) ринки споживачів, виробників, продавців, громадських установ;
- в) ринки робочої сили, інвестицій, цінних паперів, предметів споживання, засобів виробництва;
- г) місцевий, регіональний, національний, транснаціональний, світовий.

Тест 4. Який принцип побудови ефективної організаційної структури управління передбачає можливість здійснення постійного контролю за результатами функціонування системи та створення умов для її коригування?

- а) принцип керованості;
- б) принцип первинності функцій і вторинності структури;
- в) принцип зворотного зв'язку;
- г) принцип єдності мети;
- д) принцип єдиноначальства.

Тест 5. Які з наведених нижче елементів не відносяться до характеристик організаційної структури управління підприємством?

- а) склад та структура функцій управління;
- б) кількість рівнів управління та розподіл працівників між ними;
- в) професійно-кваліфікаційний склад працівників апарату управління;
- г) порядок інформаційних зв'язків;
- д) кількість працівників для реалізації кожної управлінської функції;
- є) забезпечення дільничних виробничих зв'язків;
- е) склад самостійних структурних підрозділів.

Тест 6. Промислово-виробничий персонал підприємства - це:

- а) сукупність всіх постійних працівників підприємства;
- б) працівники основних, допоміжних та обслуговуючих виробництв;
- в) працівники основних, допоміжних та обслуговуючих виробництв, науково-дослідних, управлінських підрозділів і лабораторій, складів, охорони, зайнятих основною діяльністю;
- г) всі відповіді характеризують категорії промислово-виробничого персоналу.

Тест 7. Назвіть прямий метод розрахунку загальної чисельності промислово-виробничого персоналу:

- а) за нормами обслуговування устаткування;
- б) методи екстраполяції;
- в) за кількістю робочих місць;
- г) експертний метод;
- д) метод коригування базової чисельності;
- е) метод комп'ютерного моделювання.

Тест 8. Побудуйте нижченаведені елементи у логічний ланцюжок визначення ефективного фонду часу за рік відповідно до балансу робочого часу:

- а) вихідні та святкові дні;
- б) відпустки;
- в) невиходи через захворювання;
- г) календарний фонд часу;
- д) невиходи, пов'язані з виконанням державних обов'язків;
- є) невиходи, обумовлені цілодобовими простоями обладнання.

Тест 9. Кваліфікація - це:

- а) вид трудової діяльності, здійснення якої потребує комплексу спеціальних знань та практичних навичок ;
- б) вузький різновид трудової діяльності;
- в) сукупність спеціальних знань та практичних навичок, які обумовлюють виконання завдань різної складності;
- г) рівень професійної майстерності.

Тест 10. Кількість працівників облікового складу на визначену дату з урахуванням прийнятих і вибулих протягом певного періоду працівників є...

- а) штатною чисельністю працівників;
- б) явочною чисельністю працівників;
- в) середньообліковою чисельністю працівників;
- г) обліковим штатом працівників.

Тест 11. Ознаками основних виробничих засобів підприємства як економічної категорії є:

- а) функціонують у сфері матеріального виробництва тривалий час;
- б) використовуються у виробничому процесі не більше одного року;
- в) переносять свою вартість на готову продукцію за один виробничий цикл;
- г) у процесі експлуатації змінюють свою форму і розміри.

Тест 12. Вартість на момент придбання чи введення основних засобів в дію є:

- а) залишковою вартістю основних виробничих засобів;
- б) ліквідаційною вартістю основних виробничих засобів;
- в) первісною вартістю основних виробничих засобів;
- г) відновлюваною вартістю основних виробничих засобів.

Тест 13. Основними напрямками поліпшення використання основних засобів не є:

- а) швидке освоєння проектних потужностей;
- б) удосконалення структури основних засобів;
- в) покращення коефіцієнтів спрацювання окремих видів основних засобів;
- г) збільшення коефіцієнта змінності роботи устаткування;
- д) модернізація основних засобів.

Тест 14. Процес амортизації основних засобів можна охарактеризувати як:

- а) вихід з ладу окремих об'єктів основних засобів підприємства;
- б) втрата основними засобами своїх початкових форм, розмірів, властивостей;
- в) перенесення вартості основних засобів на вартість новоствореної продукції;
- г) відшкодування витрат на ремонт основних засобів з прибутку підприємства;
- д) списання протягом кількох років експлуатації балансової вартості основних засобів.

Тест 15. Яке з наведених нижче визначень розкриває зміст нематеріальних активів?

- а) патенти, авторські права, права на об'єкти промислової власності, права на користування землею тощо;
- б) промислова власність, інтелектуальна власність;
- в) винаходи, промислові зразки, товарні знаки, інформаційна діяльність, програмне забезпечення тощо.

Тест 16. Права на використання об'єктів промислової та інтелектуальної власності, а також інші майнові права відносяться до...

- а) нематеріальних ресурсів;
- б) нематеріальних активів;
- в) основних виробничих фондів;
- г) основного капіталу.

Тест 17. До об'єктів промислової власності відносяться:

- а) інформаційна діяльність, інформаційні технології, програмне забезпечення;
- б) винаходи, промислові зразки, товарні знаки, корисні моделі тощо;
- в) раціоналізаторські пропозиції, гудвіл, ноу-хау, комерційні таємниці.

Тест 18. Який з підходів до оцінки ефективності використання нематеріальних активів підприємства ґрунтується на такій аксіомі: покупець не заплатить за нематеріальний актив більшу суму, ніж та, за яку він може купити аналогічний за своїми споживчими властивостями об'єкт без істотних затримок?

- а) витратний;
- б) ринковий;
- в) прибутковий.

Тест 19. Структура оборотних засобів — це:

- а) їх склад за елементами;
- б) частка кожного елемента у загальному обсязі оборотних засобів;
- в) співвідношення між вартістю оборотних фондів і фондів обігу.

Тест 20. Вкажіть методи розрахунку нормативів оборотних коштів:

- а) експериментальний та метод комп'ютерних моделей;
- б) аналітичний та коефіцієнтний метод;
- в) метод комп'ютерних моделей;
- г) метод екстраполяції та метод прямого розрахунку ;
- д) метод прямого розрахунку та експериментальний.

Тест 21. Яке з наведених нижче тверджень найбільш повно розкриває зміст категорії оборотних фондів підприємства?

- а) частина засобів виробництва;
- б) предмети праці, які повністю споживаються у кожному виробничому циклі, змінюють або ж втрачають свою натуральну форму і повністю переносять свою вартість на вартість виробленої продукції;
- в) предмети та засоби праці, які повністю споживаються у виробничому процесі;
- г) не має правильної відповіді.

Тест 22. За джерелами фінансування оборотні кошти поділяються на:

- а) власні, прирівнювані до власних і запозичені;
- б) нормовані і ненормовані;
- в) основні і оборотні;
- г) виробничі оборотні фонди і фонди обігу.

Тест 23. Виробнича потужність підприємства – це:

- а) перелік всіх асортиментних позицій продукції підприємства;
- б) продуктивність всього обладнання підприємства;
- в) пропускна здатність основних виробничих цехів підприємства;
- г) максимальній обсяг продукції, що виготовлений основними цехами;
- д) максимально можливий обсяг випуску продукції підприємством протягом встановленого проміжку часу за певних організаційно-технічних умов.

Тест 24. Який чинник не впливає на величину виробничої потужності підприємства?

- а) кількість встановленого обладнання;
- б) форма власності підприємства та цього територіальне розміщення;
- в) режим роботи підприємства;
- г) продуктивність обладнання;

Тест 25. Бізнес-план підприємства – це:

- а) план виробництва і реалізації на наступний рік;
- б) план, спрямований на обмеження використання ресурсів;
- в) комплексний плановий документ підприємницької діяльності, що містить заходи, спрямовані на одержання прибутку.

Тест 26. Основні відмінності між традиційним поточним планом і бізнес-планом зводяться до того:

- а) бізнес-план розробляється в декількох варіантах;
- б) бізнес-план розробляється для підприємств з іноземними інвестиціями; поточний – лише з вітчизняними;

- в) поточний план розробляється на один рік, бізнес план поєднує елементи поточного і стратегічного планування;
- г) поточний план затверджується вищестоящими організаціями, бізнес-план – органами самоврядування;
- д) поточний план розробляється для внутрішнього використання, бізнес-план – для пред'явлення

Тест 27. Продуктивність праці характеризується:

- а) обсягом випущеної продукції;
- б) обсягом випущеної за одиницю часу продукції в розрахунку на одного працюючого;
- в) обсягом реалізованої продукції в розрахунку на одного працюючого;
- г) вірна відповідь відсутня;
- д) кількістю продукції, що має бути виготовлена за одиницю часу.

Тест 28. Державне регулювання оплати праці полягає у:

- а) встановленні мінімального рівня оплати праці;
- б) встановленні міжгалузевих співвідношень в оплаті праці;
- в) встановленні фонду оплати праці підприємств;
- г) регулюванні чисельності відрядників і погодинників на підприємстві;
- д) встановленні співвідношення між величиною основної і додаткової заробітної плати працівників підприємства;
- е) правильні відповіді а) і б).

Тест 29. Відрядна форма оплати праці використовується за умов:

- а) можливості точного обліку результатів праці;
- б) наявності кількісних показників роботи ;
- в) вірні відповіді а) і б);
- г) залежності результатів роботи безпосередньо від зусиль конкретного працівника;
- д) неможливості кількісного виміру затрат праці;
- е) необхідності стимулювання якісних показників праці і недоцільності нормування робіт.

Тест 30. Основна заробітна плата працівника – це:

- а) виплати працівникові з фонду матеріального заохочення за досягнення підприємством високих кінцевих результатів роботи;
- б) розмір оплати праці, який визначається тарифними ставками, відрядними розцінками, посадовими окладами;
- в) сума заробітної плати, яка залежить від результатів роботи самого працівника;
- г) законодавчо зафіксовані ставки згідно з рівнем кваліфікації працівника;
- д) доплати понад розміри, встановлені чинним законодавством.

Тест 31. Для чого потрібна класифікація витрат на виробництво за економічними елементами?

- а) для розрахунку собівартості одиниці конкретного виду продукції;
- б) для складання кошторису витрат на виробництво;
- в) для розрахунку витрат на матеріали;
- г) для встановлення ціни виробу.

Тест 32. Калькулювання собівартості – це:

- а) процес визначення допустимих норм витрат сировинно-матеріальних ресурсів, які включаються у собівартість одиниці продукції;
- б) розрахунок витрат на весь обсяг випуску продукції;
- в) коригування собівартості товарної продукції на зміну залишків нереалізованої продукції;
- г) процес обчислення собівартості окремих виробів.

Тест 33. Як класифікують ціни за способом фіксації?

- а) тверді, періодично тверді, рухливі та плаваючі ціни;
- б) оптові та роздрібні;
- в) тривалі і змінювані;
- г) загальнодержавні, місцеві і світові;
- д) довідкові ціни, біржове котирування, ціни аукціонів, ціни фактичних угод, ціни пропозиції окремих підприємств та розрахункові ціни.

Тест 34. На ринкове ціноутворення не можуть впливати такі чинники як:

- а) конкуренція виробників;
- б) територіальне розміщення потенційних покупців;
- в) співвідношення попиту і пропозиції;
- г) якість товарів;
- д) державне регулювання цін;
- е) купівельна спроможність грошей;

Тест 35. Точка беззбитковості відображає:

- а) величину обсягу продукції, при якій продуктивність ресурсів є максимальною;
- б) обсяг реалізації продукції, при якому витрати є мінімальними;
- в) співвідношення між постійними і змінними витратами;
- г) обсяг випуску продукції, при якому досягається самоокупність виробництва;
- д) величину обсягу продукції, понад який підприємство одержує прибутки.

Тест 36. Чинники, які впливають на величину виручки від реалізації:

- а) обсяг виробництва;
- б) якість продукції;
- в) стан основних засобів;
- г) вартість майна підприємства;

- д) правильна відповідь а) і б);
- е) не має правильної відповіді.

Тест 37. Дохід підприємства – це:

- а) виручка від реалізації продукції за мінусом податку на додану вартість та акцизного збору;
- б) виручка від реалізації продукції та доходів від продажу цінних паперів;
- в) загальний дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг без вирахування знижок, повернення товарів та податків з продажу;
- г) загальний дохід від реалізації продукції та позареалізаційних операцій;
- д) загальний дохід від реалізації продукції за мінусом витрат на виробництво і реалізацію продукції.

Тест 38. Прибуток як основний результативний показник діяльності підприємства характеризує:

- а) винагороду за підприємницьку діяльність;
- б) розмір монопольного доходу;
- в) ефективність використання всього ресурсного потенціалу підприємства;
- г) дохід, що одержується при сприятливих умовах функціонування.

Тест 39. До системи економічної безпеки входять:

- а) лише суб'єкти та об'єкти безпеки;
- б) об'єкт, суб'єкт та механізм забезпечення безпеки;
- в) фахівці, які слідкують за дотриманням безпеки;
- г) правильна відповідь а) та в).

Тест 40. Процес організації забезпечення економічної безпеки включає:

- а) прогнозування та планування;
- б) формування корпоративних ресурсів;
- в) функціональний аналіз рівня економічної безпеки;
- г) усі відповіді правильні.

Тест 41. Види зовнішніх загроз економічній безпеці підприємства:

- а) політичні;
- б) соціально-економічні;
- в) культурно-демографічні;
- г) правильні відповіді а) і б);
- д) правильні відповіді а), б), в);
- е) не має правильної відповіді.

Тест 42. Внутрішні загрози економічній безпеці підприємства:

- а) стан конкурентів на ринку;
- б) наукові відкриття та технологічні розробки;
- в) низька компетентність керівників;

г) правильної відповіді немає.

Тест 43. Основна вимога до підприємств, що підлягають реструктуризації:

- а) підприємство повинно мати складну організаційну структуру;
- б) продукція підприємства має відповідати поточному платоспроможному попиту;
- в) кризовий стан підприємства;
- г) відсутність власних оборотних коштів.

Тест 44. Проведення реструктуризації можливе шляхом:

- а) об'єднання підприємств зі створенням нової юридичної особи;
- б) створення холдингової компанії на базі дочірніх підприємств;
- в) перепрофілювання підприємства;
- г) виділення окремих структурних підрозділів із створенням нових юридичних осіб;
- д) усі відповіді правильні.

Тест 45. Процес фінансового оздоровлення починається з:

- а) виявлення та аналізу причин фінансової кризи;
- б) визначення цілей санації;
- в) розробки програми санації;
- г) реалізації плану санації;
- д) усі відповіді правильні.

Тест 46. Система взаємопов'язаних заходів, спрямованих на вихід підприємства з кризи, називається:

- а) проектом реструктуризації підприємства;
- б) стратегією санації;
- в) бізнес-планом санації;
- г) програмою санації.

Тест 47. Суб'єктами фінансування заходів щодо санації підприємства можуть бути:

- а) власники підприємства;
- б) персонал підприємства;
- в) кредитори;
- г) держава;
- д) всі відповіді правильні.

Тест 48. Ліквідація підприємства є вигіднішим за його експлуатацію, якщо ринкова вартість підприємства:

- а) нижча ніж ліквідаційна вартість активів;
- б) нижча ніж сума зобов'язань кредиторам;
- в) дорівнює сумі сукупних активів підприємства;

г) нижча ніж балансова вартість активів підприємства.

Тест 49. Величина індексу Альтмана вказує на:

- а) суму заборгованості;
- б) зміну платоспроможності;
- в) ймовірність банкрутства;
- г) величину ліквідної маси;
- д) рентабельність активів.

Тест 50. Рівень поточної загрози банкрутства підприємства визначається за коефіцієнтом:

- а) автономії;
- б) абсолютної платоспроможності;
- в) рентабельності.

6. РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНА РОБОТА

Розрахунково-графічна робота є додатковою частиною самостійної роботи студента. Робота вважається зарахованою, якщо студент виконав завдання в повному обсязі та отримав відповідний результат.

Розрахунково-графічна робота "Розрахунок показників ефективності діяльності підприємства" виконується студентами індивідуально для перевірки засвоєння дисципліни "Економіка і фінанси підприємства". Зміст РГР складається з 4 розрахункових розділів обсягом до 25 сторінок.

В РГР необхідно розрахувати виробничу програму готелю, економічні показники діяльності бізнес-центру, економічні показники операційної діяльності готелю, показники ефективності діяльності готелю. визначити

Розрахунково-графічна робота оцінюється за критеріями: самостійності виконання; повноти розкриття проблемної ситуації, аналітичної частини; наявності ілюстрацій; використання статистичної інформації, додаткових літературних джерел і ресурсів мережі Internet; обґрунтованості висновків; якості оформлення.

Розрахунково-графічна робота оформлюється на папері формату А4, матеріал розміщується у такій послідовності: 1) титульний аркуш, 2) завдання, 3) зміст, 4) вступ, 5) розрахункова частина пояснювальної записки, 6) висновки, 7) перелік використаної літератури.

Таблиця 1 - Завдання для розрахунково-графічної роботи

Показники	Од. виміру	Розмір
1	2	3
Кількість номерів в готелі		
одномісних	од.	50*
двомісних	од.	100**
двомісних полулюксів	од.	30*
двомісних люксів	од.	20*
двомісних апартаментів	од.	4

Продовження таблиці 1

1	2	3
Коефіцієнт використання номерного фонду	%	80*
Кількість робочих днів готелю	дн	365
Коефіцієнт завантаження номерного фонду	%	70*
Площа бізнес-центру	м ²	303,5
Висота приміщення	м	3,5
Явочна чисельність робітників бізнес-центру	чол.	4
Кількість робочих днів на місяць	дн.	22
Кількість робочих годин на день	год.	8,2
Кількість телефонів	од.	2
Заробітна плата 1 робітника	грн.	2550*
Відрахування на соціальні заходи	%	36,76
Норма витрат холодної води (для бізнес-центру) на 1 людину	м ³ /місяць	0,05
Норма витрат електроенергії (для бізнес-центру)	кВт/год/ м ²	0,02
Норма витрат теплоенергії:		
а)на опалення приміщення	Гкал/1м ³ приміщ.	0,00831
б)на підігрів холодної води	Гкал/1м ³ води	0,102
Тариф на теплоенергію	грн. /1 Гкал	310,0
Тариф на електроенергію	грн. /1 кВт	0,2436
Тариф на каналізацію	грн./1 м ³	3,1
Тариф на холодну воду	грн./1 м ³	4,2
Норма амортизаційних відрахування приміщення	грн. за 1 кв м/місяць	25,00*
Витратні матеріали бізнес-центру	грн./чол.	7,0
Щомісячна абонентська плата за телефон	грн. /1 од.	18,0
Коефіцієнт облікової чисельності	од.	1,5
Норма запасу МШП	грн. /чол.	20,00*
Середній тариф за проживання	грн. /к-д	568,0

* (**)- замінити нуль або два нулі на останні цифри студентського квитка (залікової книжки для студентів заочної форми навчання).

6.1 РОЗРАХУНОК ВИРОБНИЧОЇ ПРОГРАМИ ГОТЕЛЮ

В готелі виникла проблема нестабільного фінансового стану протягом останніх років, тому керівництво шукає резерви підвищення доходів або скорочення витрат.

Керівництво готелю прийняло рішення обладнати бізнес-центр. Для оцінки ефективності впровадження бізнес-центру необхідно оцінити ефективність роботи готелю до та після впровадження бізнес-центру.

Для цього необхідно розрахувати виробничу програму готелю. Для розрахунку виробничої програми необхідно:

- 1) визначити кількість койко-місць в готелі як добуток кількості місць в номері та кількості номерів різного класу в готелі ;
- 2) визначити кількість койко-діб в інвентарі як добуток кількості койко-місць та кількості робочих днів готелю за рік;
- 3) визначити кількість койко-діб в експлуатації як добуток кількості койко-діб в інвентарі та коефіцієнту використання номерного фонду;

- 4) визначити основний показник виробничої програми готелю – кількість койко-діб наданих як добуток кількості койко-діб в експлуатації та коефіцієнту завантаження номерного фонду.

6.2 РОЗРАХУНОК ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ БІЗНЕС-ЦЕНТРУ

В готелі керівництво на вільній площі планує організувати бізнес-центр. Для розрахунку загальна площа бізнес-центру дорівнює загальній площі, що вказано в завданні. Бізнес-центр складається з наступних одиниць:

1. Мала конференц-зала – площа 30 кв.м., місткість 18 чол.
2. Середня конференц-зала – площа 72 кв.м, місткість 40 чол., круглий стіл – 40 місць.
3. Велика конференц-зала – площа 129 кв.м., місткість 100 чол., круглий стіл-трансформер – 100 місць (для можливості організації корпоративних заходів).
4. Учбова аудиторія – площа 25 кв. м, місткість – 15 чол.
5. Кімната для переговорів – площа 14 кв. м, місткість – 10 чол.
6. Кімната для відпочинку – площа 15 кв. м, місткість – 5 чол.

Допоміжні приміщення становлять 18,5 кв. м.

Для організації бізнес-центру необхідно придбати наступне обладнання (табл. 2.1-2.6)

Таблиця 2.1 – Обладнання малої конференц-зали

Назва	Кількість	Опис	Ціна, грн
1. Кондиціонер	1	Panasonic CS-E7HKDW	2730*
2. Ноутбук	1	ASUS M50Sv (M50Sv-T930XFGGAW)	13230*
3. Мультимедійний проектор	1	Sony VPL-EX5	5690*
4. Проекційний екран	1	Projecta Mistral 125x125 см (10400003)	680*
5. Фліпчарт	1	Флипчарт Training TF01	650*
6. Оргтехніка:			
- радіотелефон	1	KX-8108UAS	940*
- факс	1	FAX-2825R	1500**
7. Стільці	18	Iso black	100**

Таблиця 2.2 – Обладнання середньої конференц-зали

Назва	Кількість	Опис	Ціна, грн.
1. Кондиціонер	1	Panasonic CU-2E18CBPGW	12920*
2. Ноутбук	1	ASUS M70Vm (M70Vm-T585SEJGAW)	11200**
3. Мультимедійний проектор	1	Acer P7270i	12770*
4. Проекційний екран	1	Projecta ProScreen 200x200см (10200004)	1500**
5. Фліпчарт	1	Флипчарт Еврочарт TF04	1500**

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4
6. Оргтехніка: - факс - радіотелефон	1 1	FAX-2825R KX-TCA155 DECT, 1880-1900 МГц, дія трубки - 50 м	1500** 800**
7. Стільці	40	Iso black	100**
8. Стіл	2	3000 CLASSIC орех 3000x1200x760	18800**
9. мікрофон	1	Audiotechnica ATR-55	320*
10 Звукопосилувач	1	MA35/MA65, 100 V/8 Ohms	2700**
11. Лазерна указка	1	Green laser pointer 50mw	600**

Таблиця 2.3 – Обладнання великої конференц-зали

Назва	Кількість	Опис	Ціна, грн
1. Кондиціонер	2	Panasonic CS-F34DTE5/CU-B34DBE5	18000**
2. Ноутбук	1	ASUS G70Sm (G70Sm-T950BFJGAW)	18460*
3. Мультимедійний проектор	1	Acer P7270i	12700**
4. Проекційний екран	1	Projecta Fast-Fold 211x366 см (10530239)	8460*
5. Фліпчарт	1	Фліпчарт Мобілчарт Про TF02	2400**
6. Оргтехніка: - факс	1	FAX-L380S A4, лазерний друк, сканер, принтер, факс	7410*
- телефон	1	Texet TX-247	130*
- дублювальний CD D	1	VP-8220, for 2xCDRW	560*
7. Мікрофон	2	Audiotechnica ATR-55	650*
8. Звукопосилувач	1	MA35/MA65, 100 V/8 Ohms	2700**
9. Стіл	3	3000 CLASSIC орех 4000x1500x760	19100**
10. Стільці	100	Iso black	100**
11. Лазерна указка	1	Green laser pointer 50mw	600**

Таблиця 2.4 – Обладнання учбової аудиторії

Назва	Кількість	Опис	Ціна, грн
1. Кондиціонер	1	Panasonic CS-E7HKDW	2730*
2. Фліпчарт	1	Фліпчарт Training TF01	650*
3. Стільці	15	Iso black 1	70*

Таблиця 2.5 – Обладнання кімнати переговорів

Назва	Кількість	Опис	Ціна, грн
1. Кондиціонер	1	Panasonic CS-E7HKDW	2730*
2. Ноутбук	1	ASUS M50Sv (M50Sv- T930XFGGAW)	13230*

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4
6. Оргтехніка: - радіотелефон - факс	1 1	KX-8108UAS FAX-L380S A4, лазерний друк, сканер, принтер, факс	940* 7410*
7. Стільці	10	Iso black	1000**
8. Стіл	1	3000 CLASSIC орех 3000x1200x760	12000**

Таблиця 2.6 – Обладнання кімнати відпочинку

Назва	Кількість	Опис	Ціна, грн
1. Кондиціонер	1	Panasonic CU-2E18CBPGW	4500**
2. Телефон	1	KX-8108UAS	450*
3. Телевізор	2	Panasonic 1427	6300**
4. Диван	2	Престиж- Прогрес	2340*
5. Стіл	3	Престиж 1 - Прогрес	1500*
6. Крісло	4	Престиж 2 - Прогрес	1100*
7. Стільці	3	Iso black	100**

Введення в експлуатацію бізнес-центру лютий (квітень)** 2016 року.

Необхідно визначити:

- 1) розмір виробничої потужності і виробничої програми бізнес-центру;
- 2) повну собівартість 1 години роботи кожного елементу бізнес-центру;
- 3) суму доходу, який отримає готель у разі надання послуг для споживачів.

6.2.1 Виробнича потужність і виробнича програма бізнес-центру

Виробнича потужність бізнес-центру складається з виробничих потужностей кожного його елементу з урахуванням наступних показників:

- час роботи – в середньому 8 год на добу,
- кількість робочих днів – 22 дні на місяць з урахуванням днів на технічний догляд за обладнанням.

Виробнича потужність кожного елементу бізнес-центру розраховується як добуток кількості годин роботи на добу, кількості робочих днів на місяць та місяців роботи бізнес-центру.

За I проектом бізнес-центр починає роботу в лютому, за II проектом в квітні.

Загальна виробнича потужність розраховується як сума виробничих потужностей кожного елементу бізнес-центру.

Розрахунок виробничої програми виконується з урахуванням коефіцієнту завантаження елементів бізнес-центру, що надано в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Коефіцієнт завантаження елементів бізнес-центру, %

Приміщення	02.10	03.10	04.10	05.10	06.10 -12.10
Мала конференц-зала	10	25	35	50	70
Середня конференц-зала	12	20	40	45	60
Велика конференц-зала	15	25	35	65	70
Учбова аудиторія	30	55	60	60	65
Кімната переговорів	20	35	50	60	45
Кімната відпочинку	15	25	35	60	45

6.2.2. Собівартість 1 години роботи елементів бізнес-центру

Основні характеристики діяльності бізнес-центру готелю наведені у завданні на розрахунково-графічну роботу.

Таблиця 2.8 - Калькуляція виробничої собівартості роботи елементу бізнес-центру

Статті витрат	Сума, грн.	Структура, %
Витратні матеріали		
Водопостачання		
Каналізація		
Електроенергія		
Теплоенергія		
Заробітна плата		
Відрахування на соціальні заходи		
Амортизація		
Загальновиробничі витрати		
Разом витрат з виробничої собівартості		

Калькулювання виробничої собівартості бізнес-центру відбувається за статтями, наведеними у таблиці 2.8 по кожному елементу бізнес-центру окремо.

Визначається сума витрат:

- 1) за ст. «*Витратні матеріали*» як сума витрат на придбання витратних матеріалів, що розраховується на підставі норм витрат на 1 чол. і кількості чоловік, що скористалися послугами бізнес-центру (величина виробничої програми, яка розраховується як добуток виробничої програми кожного елементу бізнес-центру в годинах поділеної на час роботи на добу та місткості кожного елементу бізнес-центру);
- 2) за ст. «*Водопостачання*» як добуток норми витрат холодної води, обсягу послуг і тарифу на холодну воду згідно державних стандартів;
- 3) за ст. «*Каналізація*» визначається аналогічно попередній статті. Об'єм стічної рідини приймається рівним об'єму спожитої холодної води згідно державних стандартів;
- 4) за ст. «*Електроенергія*» як добуток норми витрат електроенергії, площі приміщення, періоду роботи і тарифу на електроенергію згідно державних стандартів;

- 5) за ст. «Теплоенергія» як сума плати за опалення приміщення (у залежності від об'єму приміщення, тривалості опалювального періоду, тарифу на теплоенергію) згідно державних стандартів;
- 6) за ст. «Заробітна плата» як добуток явочної чисельності виробничих робітників бізнес-центру, коефіцієнту облікової чисельності, заробітної плати 1 робітника за місяць та періоду роботи бізнес-центру;
- 7) за ст. «Відрахування на соціальні заходи» відповідно до чинного законодавства?
- 8) за ст. «Амортизація» відповідно до чинного законодавства за податковим методом на все придбане обладнання та як амортизаційні відрахування на приміщення згідно завдання з урахуванням періоду роботи.
- 9) за ст. «Загальновиробничі витрати» як сума витрат на абонентську плату за телефон, комунальних послуг на допоміжні приміщення та 10 % від суми всіх попередніх витрат.

Розмір повної собівартості послуг обчислюється за допомогою розрахункової таблиці 2.9 окремо по кожному елементу бізнес-центру.

Таблиця 2.9 - Розрахунок повної собівартості послуг та собівартості 1 години роботи елементів бізнес-центру

Показники	Сума, грн.
Виробнича собівартість	
Рентабельність (15 % виробничої собівартості)	
Виробнича собівартість з урахуванням рентабельності	
Позавиробничі витрати	
Повна собівартість послуг (товарної продукції)	
Собівартість 1 години роботи	

Позавиробничі витрати складаються з витрат на рекламу послуг бізнес-центру, інші представницькі витрати і складають 2% від величини «Виробничої собівартості з урахуванням рентабельності». Повна собівартість послуг складається з величини «Виробничої собівартості» і «Позавиробничих витрат».

Собівартість одиниці продукції визначається як відношення повної собівартості до розміру виробничої програми на місяць.

На основі калькуляції витрат необхідно згрупувати витрати бізнес-центру за економічними елементами і в залежності від зміни обсягу виробництва (розрахункові таблиці 1.5 і 1.6). Слід обґрунтувати і проаналізувати отримані угруповання.

6.2.3. Розрахунок суми доходу бізнес-центру

Останнім з економічних показників, що розраховуються в цьому розділі, є сума доходу бізнес-центру від надання послуг, що визначається як добуток обсягу послуг кожного елементу бізнес-центру і ціни за 1 годину роботи. Ціна визначається виходячи із собівартості 1 години роботи і нормативного рівня загальної рентабельності 18 % (ставка ПДВ не враховується).

6.3. ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГОТЕЛЮ

У цьому розділі необхідно з урахуванням організації бізнес-центру визначити головні економічні показники готелю (основний та оборотний капітал, трудові показники, витрати та доходи) на 2014 р. окремо для кожного з проектів.

6.3.1. Розрахунок показників основного капіталу

Придбання обладнання спричинить за собою зміни балансової вартості, суми зносу, структури основних засобів. У таблицях 3.1, 3.2, 3.3 наведені фактичні дані за 2015 р.

При аналізі процесу руху основних засобів умовно приймається, що вибуття основних засобів у 2015 році не передбачається. Сума зносу на кінець 2016 року визначається як сума зносу на початок року і розміру амортизаційних відрахувань за 2016 р.

Величина амортизаційних відрахувань розраховується відповідно до чинного законодавства.

Таблиця 3.1 - Рух основних засобів, тис. грн.

Показники	2015 р.	2016 р.
Вартість на початок року	22992,1	
Надійшло за рік	119,8	
Вибуло за рік	20,0	
Вартість на кінець року	23091,8	

Таблиця 3.2 - Знос основних засобів, тис. грн.

Показники	2015р.		2016р.	
	початок	кінець	початок	кінець
Первісна вартість	22992,1	23091,8		
Знос	6437,8	6732,1		
Залишкова вартість	16554,3	16359,7		

Таблиця 3.3 - Склад основних засобів на кінець року, тис. грн.

Групи основних засобів	2015 р.	2016 р.
1. Будівлі	20098,5	
2. Споруди	574,0	
3. Машини та обладнання	237,5	
4. Транспортні засоби	66,5	
5. Виробничий та господарський інвентар	2115,3	
Разом	23091,8	

6.3.2. Розрахунок показників оборотного капіталу

Очікується зміна в структурі оборотних коштів. Необхідно визначити:

- нормативи витратних матеріалів і МШП ;
- залишки обігових коштів.

Норми запасу витратних матеріалів і МБП наведені у завданні. Залишки обігових коштів наведені в таблиці 2.4. на кінець 0016 р. залишки змінюються тільки по додатково нормованих обігових коштах на величину розрахованого нормативу.

Таблиця 3.4 - Залишки оборотних коштів, тис. грн.

Види оборотних коштів	2015 р.		2016 р.	
	початок	кінець	початок	кінець
Оборотні виробничі фонди – усього, у тому числі:	218,5	375,5		
▪ Виробничі запаси	189,5	232,0		
▪ Малоцінні та швидкозношувальні предмети	29,0	130,5		
▪ Товари	0,0	13,0		
Фонди обігу – усього, у тому числі:	612,0	1709,5		
▪ Товари відвантажені, не оплачені в строк	67,0	516,5		
▪ Дебіторська заборгованість	323,0	1005,5		
▪ Грошові кошти	221,0	130,0		
▪ Інші оборотні активи	1,0	57,5		

6.3.3. Розрахунок трудових показників

Притягнення додаткового числа робітників спричинить зміну трудових показників: чисельності робітників, фонду заробітної плати, витрат на оплату праці.

Середньооблікова чисельність робітників готелю в 2015 р. склала 205 чоловік. Фонд заробітної плати розраховується як сума фонду оплати праці робітників готелю у 2015р. (таблиця 3.5) та фонду оплати праці робітників бізнес-центру в 2016 р.(на основі розрахунків розділу 6.1, 6.2).

6.3.4. Розрахунок операційних витрат готелю

Необхідно визначити зміну суми витрат готелю за статтями «Матеріальні витрати», "Амортизація" і «Інші витрати» (таблиця 3.5).

Величина витрат за ст. «Інші витрати» збільшується на суму загальновиробничих витрат.

Для розрахунку витрат готелю за ст. «Матеріальні витрати» при обладнанні бізнес-центру враховують суму витратних матеріалів бізнес-центру.

Величина витрат за ст. "Амортизація" збільшується на величину амортизаційних відрахувань, розрахованих на обладнання бізнес-центру.

Інші статті витрат змінюються згідно попередніх розрахунків.

Таблиця 3.5- Склад витрат готелю " S" у 2015р., тис. грн.

Статті калькуляції	Сума
Матеріальні витрати	4737,1
Оплата праці	6150,0
Відрахування на соціальні заходи	2260,7
Водопостачання і водовідведення	1889,1
Електроенергія	2466,8
Опалення	941,3
Прання	1011,1
Телефонізація	1025,9
Інші витрати	4986,3
Витрати адміністративно-управлінські	2587,1
Амортизація	4693,5
Ремонтний фонд	1004,7
Фонд охорони праці	13,62
Податок на землю	59,65
Разом	33826,87

6.3.5. Розрахунок доходів готелю

За умовами розрахунково-графічної роботи передбачається одержання додаткових доходів від бізнес-центру. У таблиці 3.6 наведені дані про склад доходів готелю за 2015 р.

Таблиця 3.6 - Склад доходів готелю, тис. грн.

Види доходів	2015р.	2016р.
Доходи від експлуатації койко-місць	розрахувати	
Доходи від додаткових платних послуг	382,5	
Інші доходи	720,4	
Разом	розрахувати	

Необхідно визначити суму прибутків 2015 р., якщо прибутки від експлуатації ліжко-місць і додаткових платних послуг умовно не зміняться, а доповнюються доходами бізнес-центру. Головні фінансові показники і їх зміна можуть бути подані у формі таблиці 3.7.

Таблиця 3.7. Фінансові показники готелю, тис. грн.

Фінансові показники	2015р.	2016р.
Доходи		
Витрати		
Прибуток		

Якщо готель не має власних коштів на організацію бізнес-центру необхідно розрахувати можливість отримання кредиту у гривні на 3 роки під 21 % річних

6.4. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ГОТЕЛЮ

У цьому розділі необхідно розрахувати відносні показники використання ресурсів і діяльності підприємства за два роки, зробити порівняльний та надати загальний висновок.

6.4.1. Розрахунок показників використання основних засобів

Для оцінки використання основних засобів на підприємстві використовують групи показників:

Показники технічного стану.

Коефіцієнт зносу основних засобів розраховується за формулою:

$$K_3 = \frac{3}{ПВ},$$

де 3 – знос основних засобів;

ПВ – повна вартість основних засобів.

Коефіцієнт придатності основних засобів розраховується за формулою :

$$K_{пр} = \frac{ЗВ}{ПВ} = 1 - K_3,$$

де ЗВ – залишкова вартість основних засобів.

Показники руху.

Коефіцієнт надходження основних засобів розраховується за формулою:

$$K_H = \frac{B^H}{OЗ_{к.р.}},$$

де B^H – вартість засобів, що надійшли за певний період часу на підприємство;

$OЗ_{к.р.}$ – вартість основних засобів (повна) на кінець року.

Коефіцієнт вибуття основних засобів розраховується за формулою:

$$K_B = \frac{B^B}{OЗ_{п.р.}},$$

де B^B - вартість засобів, що вибули з підприємства за певний період часу;

$OЗ_{п.р.}$ – вартість основних засобів (повна) на початок року.

Показники ефективності використання.

Фондовіддача основних засобів розраховується за формулою:

$$\Phi_B = \frac{Q}{OЗ^{ср}},$$

де Q – річний обсяг реалізованої продукції (у вартісних або натуральних вимірниках);

$OЗ^{cp}$ – середньорічна вартість основних засобів.

Фондомісткість основних засобів розраховується за формулою:

$$\Phi_m = \frac{OЗ^{cp}}{Q}.$$

Рентабельність основних засобів розраховується за формулою:

$$P_{oz} = \frac{Pr}{OЗ^{cp}},$$

де Pr – прибуток підприємства за рік.

Показники, що розраховано необхідно занести в таблицю, виконати порівняльний абсолютний та відносний аналіз.

6.4.2. Розрахунок показників ефективності використання оборотних коштів

Показники ефективності використання оборотних коштів

Коефіцієнт оборотності оборотних коштів розраховується за формулою:

$$K_{об} = Q / ЗОК,$$

де Q – обсяг реалізованої продукції у вартісному вимірі;

$ЗОК$ – середній залишок оборотних коштів.

Тривалість одного обороту ($T_{об}$) розраховується за формулою:

$$T_{об} = T / K_{об},$$

де T – кількість днів у календарному періоді (рік – 360, квартал – 90, місяць – 30).

Коефіцієнт завантаження оборотних коштів розраховується за формулою:

$$K_{зав} = ЗОК / Q.$$

Коефіцієнт прибутковості оборотних коштів розраховується за формулою:

$$K_{пр} = Pr / ЗОК,$$

де Pr – величина прибутку від реалізації продукції.

Показники, що розраховано необхідно занести в таблицю, виконати порівняльний абсолютний та відносний аналіз.

6.4.3 Розрахунок показників рентабельності

Коефіцієнти рентабельності розрізняються за об'єктом визначення та видом прибутку:

Коефіцієнт рентабельності витрат розраховується за формулою:

$$P_B = \frac{Pr * 100}{B},$$

де Пр – прибуток до оподаткування;

В – сума витрат підприємства.

Коефіцієнт чистої рентабельності витрат розраховується за формулою :

$$P_B = \frac{ЧПр * 100}{B},$$

де ЧПр – чистий прибуток.

Коефіцієнт рентабельності активів розраховується за формулою:

$$P_B = \frac{Pr * 100}{OЗ_{c.p.} + ЗОК},$$

де ОЗ_{с.р.} – середньорічна вартість основних засобів;

ЗОК - середній залишок оборотних коштів.

Коефіцієнт чистої рентабельності активів розраховується за формулою:

$$P_B = \frac{ЧПр * 100}{OЗ_{c.p.} + ЗОК}.$$

Показники, що розраховано необхідно занести в таблицю, виконати порівняльний абсолютний та відносний аналіз.

При обчисленні деяких із цих показників використовується величина середньорічної вартості основних засобів. У 2015 р. ця вартість склала 19805,0 тис. грн. На майбутній рік цей показник визначається самостійно за формулою середньозваженої:

$$OЗ_{c.p.} = ПВ^{п.р.} + ПВ^H * k / 12 - ПВ^B * (12 - k) / 12,$$

де k – кількість місяців функціонування основних засобів;

ПВ^{п.р.} – повна вартість основних засобів на початок року;

ПВ^H – повна вартість основних засобів, що надійшли у розрахунковому році;

ПВ^B – повна вартість основних засобів, що вибули з експлуатації у розрахунковому році.

6.4.4 Розрахунок показників фінансового стану готелю

Для розрахунку цього підрозділу інформація надається додатково викладачем.

Загальний висновок до розрахунково-графічної роботи повинен містити послідовні висновки до кожного розділу та обґрунтування вибору щодо роботи готелю в попередніх умовах чи за умови організації бізнес-центру.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Афанасьєв М. В. Економіка підприємства : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / М. В. Афанасьєв, А. Б. Гончаров ; [за ред. М. В. Афанасьєва]. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2003. – 410 с.
2. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. Ф. Покропивного. – К. : КНЕУ, 2003. – 608 с.
3. Економіка підприємства : підручник / І. О. Чаюн, Г. М. Богославець, Л. Л. Стасюк та ін. ; за заг. ред. проф. Н. М. Ушакової. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 569 с.
4. Економіка підприємства : підручник / за ред. А. В. Шегди. – К. : Знання, 2006. – 615 с.
5. Фінанси підприємства : підручник / кер авт. колект. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 3-є вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2000.
6. Фінанси підприємства : підручник / Л. О. Гуляєва, Н. А. Гринюк та ін. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 491 с.
7. Финансовый менеджмент: теория и практика : учебник / под ред. Е. С. Стояновой. – М. : Изд. "Перспектива", 1999. – 656 с.
8. Харів П. С. Економіка підприємства : збірник задач і тестів / П. С. Харів. – К. : Знання-Прес, 2001. – 301 с.
9. Шаповал В. Економіка підприємства. Уведення в спеціальність / В. Шаповал. – Дніпропетровськ : ДУЕП, 2002. – 286 с.
10. Шеремет А. Д. Методика финансового анализа / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулина. – М. : ИНФРА-М, 2006. – 176 с.

Допоміжна

1. Абрютина М. С. Финансовый анализ коммерческой деятельности : учебн. пособ. / М. С. Абрютина. – М. : Финпресс, 2002.
2. Андрощук Г. А. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны / Г. А. Андрощук. – К. : Изд. Дом "Ин Юре", 2000. – 398 с.
3. Баранов В. В. Финансовый менеджмент. Механизмы финансового управления предприятиями в традиционных и наукоемких отраслях : учебн. пособ. для вузов / В. В. Баранов. – М. : Дело, 2002.
4. Бойчик І. М. Економіка підприємства: навч. посібн. / І. М. Бойчик. – К. : Атіка, 2007. – 528 с.
5. Бочаров В. В. Финансовый анализ / В. В. Бочаров. – СПб. : Питер, 2001.
6. Бригхэм Ю. Ф. Финансовый менеджмент / Ю. Ф. Бригхэм, М. С. Эрхардт : пер. с англ. – СПб. ; М. ; Нижний Новгород ; Воронеж : Питер, 2007. – 959 с.
7. Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами / Дж. К. Ван Хорн / гл. ред. сер. Я. В. Соколов ; пер. с англ. – М. : Финансы и статистика, 2001.

8. Економіка підприємства / за ред. І. М. Бойчук. – К. : Каравела; Львів : Новий Світ, 2009. – 292 с.
9. Кононенко О. Аналіз фінансової звітності / О. Кононенко. – Х. : Фактор, 2012. – 144 с.
10. Круш П. В. Економіка підприємства : навч. посібн. / П. В. Круш, В. І. Подвігіна та ін. – К. : Ельга-Н ; КНТ, 2007. – 777 с.
11. Остапенко В. В. Финансы предприятия учебн. пособ. / В. В. Остапенко. – 4-е изд., испр. и доп. – М. : Омега-Л, 2007. – 302 с.
12. Чаюн І. О. Планування виробничої програми та її ресурсне забезпечення / І. О. Чаюн, І. Ю. Бондар. – К. : КНТЕУ, 2011. – 126 с.
13. Швецов В. П. Экономические основы предпринимательской деятельности. – М. : Экономика, 2000. – 196 с.
14. Шершньова З. Є. Стратегія управління / З.Є. Шерньова. – К. : КНЕУ, 2003.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
2. Сайт Мега-Нау. – Режим доступу : www.nau.kiev.ua.
3. Сайт Право. Україна. – Режим доступу : www.legal.com.ua.
4. Сайт Укрправо. – Режим доступу : www.ukrpravo.com.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

*до самостійного вивчення дисципліни
і виконання розрахунково-графічної роботи*

ЕКОНОМІКА І ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВА

(для студентів 3 курсу напрямку підготовки 6.030601 - "Менеджмент")

Укладач: **ВЕЛИЧКО** Вікторія Валеріївна

За авторською редакцією

Відповідальний за випуск *Н. В. Водка*

Комп'ютерне верстання *Є. Г. Панова*

План 2014, поз. 244 М

Підп. до друку 20.01.2015 р.
Друк на різнографі
Зам. №

Формат 60*84/16
Ум. друк. арк. 2,1
Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК 4705 від 28.03.2014 р.